

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО; СІМЕЙНЕ ПРАВО; ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

УДК: 347.121.2:614.253

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-19-22-31

Вавженчук Сергій Ярославович,
доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник НДІ інтелектуальної власності
НАПрН України, професор кафедри приватного
права КНЕУ ім. Вадима Гетьмана,
вчений секретар Науково-консультативної ради
Конституційного Суду України
aadvokat@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-6968-6720

ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВА НА ЗОБРАЖЕННЯ ПАЦІЄНТА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

У статті досліджується цивільно-правовий захист права на зображення пацієнта в умовах цифровізації медичної сфери. У статті зазначається, що поширення телемедицини, електронних медичних записів та практики публікації клінічних фотографій у соціальних мережах істотно ускладнює традиційні підходи до охорони особистих немайнових прав. З'ясовано, що зображення пацієнта в медичному контексті одночасно є даними про здоров'я та потенційно біометричними даними, на які поширюється посилений режим захисту персональних даних і лікарської таємниці.

На основі аналізу статей 307-308 ЦК України, Закону України «Про захист персональних даних», Основ законодавства України про охорону здоров'я, включно з положеннями щодо функціонування телемедицини, виявлено прогалини у регулюванні фіксації та використання зображень пацієнтів у закладах охорони здоров'я, електронній системі охорони здоров'я та під час телемедичних консультацій. Особливу увагу приділено прецедентній практиці ЄСПЛ (*Reklos and Davourlis v. Greece*, *Von Hannover v. Germany*, *Z v. Finland*), яка формує стандарти захисту приватності та контролю над власним зображенням і медичними даними.

Сформульовано висновок про необхідність комплексної модернізації національного законодавства з урахуванням європейських стандартів захисту персональних і медичних даних. Запропоновано конкретні напрями удосконалення цивільно-правових механізмів захисту права на зображення пацієнта, зокрема шляхом спеціального врегулювання згоди на зйомку в медичних закладах, запису телемедичних консультацій та включення зображень до електронних медичних записів.

Ключові слова: право на зображення, пацієнт, цифрова медицина, телемедицина, електронна система охорони здоров'я, персональні дані, біометричні дані, лікарська таємниця, Європейський суд з прав людини.

Vavzhenchuk S. PROBLEMS OF CIVIL AND LEGAL PROTECTION OF THE RIGHT TO IMAGE OF THE PATIENT IN THE CONTEXT OF DIGITISATION OF THE HEALTHCARE SYSTEM

The article examines the civil-law protection of the patient's right to image in the context of digitalisation of healthcare. The spread of telemedicine, electronic medical records and the practice of publishing clinical photographs on social media significantly complicates traditional approaches to the protection of personal non-property rights. It is shown that a patient's image in a medical context simultaneously constitutes health data and potentially biometric data, which are subject to a strengthened regime of personal data protection and medical secrecy.

Based on the analysis of Articles 307-308 of the Civil Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On Personal Data Protection", the Fundamentals of Health Care Legislation of Ukraine, including provisions on the functioning of telemedicine, gaps are identified in the regulation of taking and using patients' images in healthcare institutions, in the electronic health system and during telemedicine consultations. Particular attention is paid to the case-law of the European Court of Human Rights (*Reklos and Davourlis v. Greece*, *Von Hannover v. Germany*, *Z v. Finland*), which sets standards for the protection of privacy and control over one's image and medical data.

The article concludes that a comprehensive modernisation of national legislation is required, taking into account European standards of personal and medical data protection. Specific proposals are formulated to improve civil-law mechanisms for protecting the patient's right to image, including special regulation of consent to filming in healthcare institutions, recording of telemedicine consultations and inclusion of images in electronic medical records.

Keywords: right to image, patient, digital medicine, telemedicine, electronic health system, personal data, biometric data, medical secrecy, European Court of Human Rights.

Постановка проблеми. Цифровізація системи охорони здоров'я породжує нові виклики для захисту особистих немайнових прав пацієнтів. Поширення телемедицини, електронних медичних карток та

публікацій клінічних випадків у соціальних мережах актуалізує питання цивільно-правового захисту права на зображення людини в медичному середовищі.

Розглядаючи означений зріз тематики не можливо не підкреслити, що у нормативно-правовому полі наявні «білі плями» у регламентації права на зображення людини в медичному контексті та механізми їх захисту. Важко заперечити той факт, що піднята проблематики належить до ультрасучасних правових кластерів українського цивільного права та загострюється через призму подальшого стрімкого розвитку цифрової медицини.

Не можливо не помітити, що у Конституції України гарантується право на повагу до гідності (ст. 28) та невтручання в особисте життя (ст. 32) [1]. У Цивільному кодексі України конкретизуються ці конституційно-правові гарантії у статтях 307-308 через закріплення загального правила обов'язкової згоди на фотозйомку та розповсюдження зображення [2]. Водночас, застосування згаданих норм потребує системного підходу, пов'язаного з особливостями реалізації відносин в цифровому медичному середовищі. Такий стан призводить до низки проблем у правозастосуванні, що потребують глибокого структурного осмислення та вдалого вирішення, а не наукового плацебо або пошуку відповідей все знаючих псевдоекспертів на YouTube.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемами реалізації та захисту права на зображення в умовах цифровізації та проблемами цифровізації охорони здоров'я займалися ціла плеяда науковців серед яких: Д. Л. Аугусто Тріндаде да Сілва, А. Хегас, Ш. М. де Араужо-Пассос, С. Вахюді, І. К. де Міранда Гонсалвес, В. М. дос Санто, А. Кодинець, О. Кашинцева, І. Памунгкас, Д. Рітнанінгум, та інші.

А. Кодинець у своїй монографії 2016 р. присвятив 4 розділ теоретичним та практичним проблемам захисту прав учасників зобов'язальних інформаційних відносин [3]. У 2018 р. Ш.М. де Араужо-Пассос, В. М. дос Санто, Д. Л. Аугусто Тріндаде да Сілва, І. К. де Міранда Гонсалвес в статті «Етичні та правові аспекти іміджевих публікацій пацієнтів: інтегративний огляд літератури» автори прийшли до висновку про крихкість щодо використання згоди пацієнта та використання зображень з перспективою збереження конфіденційності пацієнта [4]. У 2021 р. А. Хегас у статті пропонує потенційні майбутні рамки для забезпечення захисту прав особи у все більш оцифрованому світі [5]. У 2025 р. І. Памунгкас, Д. Хапсарі, С. Вахюді у своїй статті розглядають правовий захист прав пацієнта щодо запису або фотографування без дозволу в лікарні в межах правового поля Індонезії [6].

Мета статті – виявити основні проблеми у разі здійснення захисту права на зображення людини в умовах цифровізації системи охорони здоров'я та сформулювати вектор їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Завданням сучасної науки цивільного права є не лише теоретичне осмислення нових явищ, а й розроблення конкретних правових механізмів, здатних усунути прогалини регулювання суспільних відносин. Саме такого підходу потребує проблематика реалізації права на зображення пацієнта в цифровому медичному середовищі. Відтак одразу увагу привертають низка норм: статті 307-308 ЦК України, стаття 7 Закону «Про захист персональних даних», стаття 40 Основ законодавства про охорону здоров'я. Навіть при поверхневому їх аналізі помітно, що наведені статті не містять спеціальних норм щодо регламентації фіксації та використання зображень пацієнтів у цифровому медичному середовищі. Законодавче регулювання такого роду відносин є дещо фрагментарним, що зумовлює неоднозначність правозастосування та активну дискусію в академічних колах. Загострює проблему у сфері цифрової медицини також і те, що право на зображення в сфері медицини має неоднорідну правову природу та окреслене особливостями механізму правового регулювання особистих немайнових прав.

Звертаючи увагу на цю тему, не можливо не відмітити, що у статті 307 Цивільного кодексу України фіксується фундаментальний принцип: «Фізична особа може бути знята на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку лише за її згодою» (ч. 1 ст. 307 ЦК України) [2]. Разом із цим законодавець передбачає виняток з цього правила – презумпцію згоди, «якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру» (ч. 1 ст. 307 ЦК України) [2]. Однак медичний заклад, попри свою формальну доступність для відвідувачів, не є публічним місцем у розумінні частини 1 статті 307 ЦК України: перебування пацієнта в лікарні чи клініці пов'язане з реалізацією права на охорону здоров'я та має приватний характер. Саме тому презумпція згоди на відповідну зйомку тут не застосовується. Як наслідок, кожен випадок фото- чи відеофіксації пацієнта потребує отримання його окремої згоди.

Проте слід зазначити, що частина 2 статті 307 ЦК України надає особі право «вимагати припинення публічного показу в тій частині, яка стосується її особистого життя» [2], навіть якщо попередньо вона надала згоду на зйомку. Слід наголосити, що вимога частини 2 статті 40 Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо забезпечення анонімності пацієнта при використанні інформації в науково-дослідній роботі та публікаціях не замінює і не скасовує обов'язку отримання попередньої згоди на фіксацію зображення відповідно до статті 307 ЦК України. При цьому не можливо не підкреслити, що право особи контролювати власне зображення не залежить від об'єктивної можливості її ідентифікації третіми особами: навіть фрагментарні зображення окремих частин тіла чи уражених ділянок, на яких відсутні індивідуалізуючі ознаки (татування, родимі плями, характерні ушкодження, анатомічні особливості), залишаються окресленими особистим немайновим правом, оскільки сама особа усвідомлює належність зображеного її тілу. Таким чином, викристалізовується теза про те, що реалізація права на зображення в

медичному контексті має динамічний характер, адже воно може бути реалізоване на різних стадіях механізму використання зображення.

Законодавець у частині 3 статті 307 ЦК України допускає можливість таємного знімання лише у випадках, прямо встановлених законом [2]. Аналіз чинного цивільного законодавства України свідчить про помилковість твердження про те, що у ньому наявна норма, яка б дозволяла таємну фото- чи відеофіксацію пацієнтів у закладах охорони здоров'я, у тому числі з науковою або клінічно-дослідницькою метою. Дозвіл локального етичного (біоетичного) комітету на проведення медичного або наукового експерименту, навіть за умови анонімізації отриманих матеріалів, не є самостійною правовою підставою для обмеження особистих немайнових прав пацієнта, оскільки такий дозвіл має внутрішньоорганізаційний та професійно-етичний характер і не замінює вимоги закону щодо отримання згоди на фіксацію зображення, що окреслений ч. 1 ст. 307 ЦК України. У цьому ключі не можливо не згадати й позицію Європейського суду з прав людини у справі *Reklos and Davourlis v. Greece* (2009), який підкреслив у п. 40 відповідного судового рішення, що ефективний захист права контролювати власне зображення передбачає отримання згоди особи саме в момент зйомки (фоторгафування), а не лише при можливій публікації зображення [7].

У зв'язку з цим, слід виходити з того, що участь пацієнта у клінічному чи науковому дослідженні не тотожна згоді на фіксацію його зображення, якщо тільки зміст формалізованої інформованої згоди на участь у дослідженні прямо не передбачає можливість такої фіксації із зазначенням її мети, обсягу та способів подальшого використання отриманих матеріалів.

Означений підхід узгоджується зі змістом Етичного кодексу лікаря України (п. 5.3) [8], у якому передбачено, що пацієнт повинен бути ознайомлений з «цілями, методами» дослідження перед наданням письмової згоди. Якщо фото/відеофіксація є частиною методології дослідження і про не двозначно зазначено у змісті згоди – окрема (додаткова) згода пацієнта на зйомку його зображення не потрібна.

За загальним правилом, фіксування зображення пацієнта без його попередньої інформованої згоди не відповідає вимогам статті 307 ЦК України та порушує його право на приватність. Водночас міжнародні етичні стандарти передбачають можливість звільнення від необхідності надання інформованої згоди за виняткових обставин. Відповідно до Керівництва 10 Міжнародних етичних рекомендацій щодо досліджень, пов'язаних зі здоров'ям, за участю людей (CIOMS/BOO3, 2016), комісія з питань етики може схвалити таке звільнення від надання інформованої згоди за одночасного дотримання трьох умов: (1) дослідження є нездійсненим або непрактичним без звільнення від необхідності надання інформованої згоди; (2) дослідження має важливе соціальне значення; (3) дослідження не становить жодних ризиків, крім мінімальних, для учасників [9]. З огляду на аналіз змісту CIOMS/BOO3, 2016 зазначені критерії або додаткові положення можуть бути застосовані й до випадків фіксації зображення пацієнта в контексті наукового дослідження, коли інший спосіб валідації результатів є об'єктивно неможливим, за умови застосування належних заходів знеособлення та захисту персональних даних та дотримання принципів добросовісності, справедливості та розумності, що зафіксовані у ст. 3 ЦК України. При цьому не можна забувати про те, що наведені умови є рекомендаційними, а означені критерії мають елементи оціночного характеру, що створює певні правові ризики зловживання правом у цій сфері.

Враховуючи наведену точку зору, має місце утвердження у думці про те, що допустимість використання зображення пацієнта в наукових або клінічних експериментах можлива лише за умови попереднього отримання інформованої згоди пацієнта, яка охоплює сам факт зйомки, навіть якщо подальше використання матеріалів передбачає повну анонімізацію та виключає ідентифікацію особи. За відсутності такої згоди таємна зйомка не може вважатися правомірною, незалежно від наукової цінності дослідження або схвалення його етичними інституціями.

Норми статті 308 ЦК України регламентують охорону інтересів фізичної особи, яка вже зображена на фотографіях. У частині 1 статті 308 ЦК України фіксується загальне правило: «Фотографія, інші художні твори, на яких зображено фізичну особу, можуть бути публічно показані, відтворені, розповсюджені лише за згодою цієї особи» [2]. Причому такі дії є неоднорідними, адже під ними можна розуміти як демонстрацію в навчальних цілях, так і публікацію в наукових виданнях чи соціальних мережах.

При цьому у частині 2 статті 308 ЦК України передбачається виняток для, так названого, «оплачуваного позування»: «Якщо фізична особа позувала авторові за плату, фотографія, інший художній твір може бути публічно показаний, відтворений або розповсюджений без її згоди» [2]. Зазначена норма може мати практичне застосування й у медичній сфері, зокрема в галузі естетичної пластичної хірургії.

У сучасній практиці поширеною є договірна умова, за якої пацієнт отримує знижку на вартість медичної послуги або безоплатне проведення медичного втручання в обмін на надання клініці права використовувати його зображення (фотографії «до» та «після» лікування). За такої конструкції відносини між пацієнтом та закладом охорони здоров'я набувають ознак оплачуваного позування у розумінні ч. 2 ст. 308 ЦК України, оскільки пацієнт фактично отримує майнове благо (еквівалент вартості ціни послуги) за надання свого зображення.

Водночас правовий режим використання таких зображень суттєво залежить від мети їх подальшого використання. Як наслідок, слід розмежовувати наступне.

По-перше, використання зображень з науковою метою – для публікації в рецензованих наукових виданнях, представлення на наукових конференціях, у навчальному процесі. У цьому випадку, навіть за

наявності ознак оплачуваного позування, застосовуються додаткові етичні вимоги щодо знеособлення зображень та отримання окремої інформованої згоди пацієнта на участь у науковому дослідженні.

По-друге, використання зображень з комерційною метою – для демонстрації можливостей клініки, формування портфоліо, наприклад оперуючого хірурга, розміщення на веб-сайтах та в рекламних матеріалах. У такому разі виняток ч. 2 ст. 308 ЦК України може застосовуватися у повному обсязі, проте доцільним є чітке договірне врегулювання обсягу та способів використання зображень пацієнта.

Незалежно від мети використання, слід враховувати, що зображення пацієнта в контексті медичного втручання може містити інформацію про стан його здоров'я, яка є конфіденційною відповідно до ч. 2. ст. 21 Закону України «Про інформацію» та підпадає під категорію лікарської таємниці, про яку зазначено у ст. 40 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та під категорію таємниці про стан здоров'я, що окреслена правом на таємницю про стан здоров'я у ст. 286 ЦК України. Тому навіть за наявності факту «оплачуваного позування», використання таких зображень у спосіб, що дозволяє ідентифікувати особу та її медичний стан, потребує додаткової фактичної підстави - згоди пацієнта на розголошення конфіденційної інформації про стан свого здоров'я та відомості, одержані при її медичному обстеженні.

При цьому слід мати на увазі, що з огляду на вище наведені норми ЦК України, цей виняток не застосовується до медичної документації, оскільки клінічні фотографії не є результатом «позування за плату».

Таким чином, «розмитість» предмету договору між закладом охорони здоров'я та пацієнтом щодо фіксації зображення останнього у ключі його неоднорідності, свідчить про недоцільність виокремлення окремого договірного типу за цією ознакою.

Суб'єктний склад розглядуваних правовідносин може бути значно ширшим. Надавачем медичних послуг може виступати фізична особа-підприємець, яка провадить медичну практику на підставі ліцензії [10]. У такому разі фізична особа - підприємець одночасно є стороною договору про надання медичних послуг і набувачем прав на використання зображення, що спрощує договірну конструкцію за ознакою суб'єктного складу, проте вимагає чіткого визначення мети та обсягу використання зображення.

Окремим випадком є окремий договір між пацієнтом та лікарем-науковцем (наприклад, хірургом) щодо використання зображення для наукової роботи останнього. Враховуючи зміст статей 308, 626, 627, 628, 632 ЦК України лікар може виступати не у якості представника контрагент такого договору (тобто, не у якості представника роботодавця (медичної установи), а як фізична особа – науковець. Предметом такого договору виступає виключно згода на використання зображення пацієнта, що окреслена конкретною метою: науковою метою (використання зображення у наукових публікаціях, наукових конференціях, дисертації). Означений договір може мати ознаки як безоплатного так й відплатного договору. Звертаючись до частини 5 статті 626 ЦК України можна зробити висновок, що законодавець не вказав на критерій розмежування договорів на відплатні та безвідплатні, а лише зафіксував презумпцію відплатності договору, яка окреслюється формулою «договір є відплатним, якщо інше не встановлено договором, законом або не впливає із суті самого договору». Таким чином, безвідплатність має бути передбачена у договорі, законі або випливати із суті такого договору [11].

Водночас, якщо фіксація зображення пацієнта здійснювалася з використанням обладнання роботодавця (закладу охорони здоров'я), останній може мати права на зображення, як на службові твори (статті 429 ЦК України) [2]. З іншої сторони, зазначене правило не розповсюджується на пацієнта, адже він не є працівником такого закладу охорони здоров'я. Тому заради усунення спору про майнові права з роботодавцем, лікар-науковець повинен отримувати відповідну згоду пацієнта з врахуванням того, що такі майнові права можуть належати йому та роботодавцю спільно (якщо інше не визначеного договором між ними) у розумінні змісту частини 2 статті 429 ЦК України.

Не можливо не помітити, що у частині 3 статті 308 ЦК України встановлено виняток з правила, за яким фотографія може бути розповсюджена без дозволу фізичної особи, яка зображена на ній, якщо це зумовлено необхідністю захисту її інтересів або інтересів інших осіб [2]. Зазначений виняток має обмежений характер і не може тлумачитися розширено, зокрема він не охоплює випадки використання зображень у навчальних чи наукових публікаціях без належної згоди пацієнта.

Особливу складність становлять випадки, коли зображення неповнолітньої особи було опубліковано на підставі згоди її законних представників. Така згода є правомірною на момент її надання, оскільки відповідає положенням цивільного законодавства щодо здійснення та захисту особистих немайнових прав дитини її батьками або іншими законними представниками. Водночас після досягнення повноліття, особа набуває повного обсягу цивільної дієздатності та самостійного права розпоряджатися власним зображенням.

У зв'язку з цим слід виходити з того, що повнолітня особа має право відкликати раніше надану від її імені згоду на використання зображення, незалежно від того, що така згода була надана законними представниками. Відкликання згоди має правові наслідки на майбутнє і зобов'язує припинити подальше розповсюдження або використання зображення, якщо це об'єктивно можливо.

У випадках, коли зображення вже було оприлюднено у друкованих виданнях, електронних архівах або інших джерелах, і фактичне припинення його розповсюдження є неможливим, повнолітня особа не втрачає права на цивільно-правовий захист з врахуванням обраного ефективного способу захисту права.

Крім цього, за таких обставин вона може вимагати відшкодування моральної шкоди відповідно до статей 16 та 23 ЦК України[2], обґрунтовуючи вимогу порушення права на зображення, втручанням у приватне життя та негативними немайновими наслідками, пов'язаними з подальшим обігом зображення.

Не можна не звернути уваги на те, що Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 № 2297-VI встановлює особливий режим обробки чутливих категорій персональних даних. Відповідно до частини 1 статті 7 Закон України «Про захист персональних даних» забороняється обробка персональних даних про расове або етнічне походження, політичні, релігійні або світоглядні переконання, членство в політичних партіях та професійних спілках, засудження до кримінального покарання, а також даних, що стосуються здоров'я, статевого життя, біометричних або генетичних даних [12].

Водночас у сфері охорони здоров'я зазначена заборона має суттєві винятки, зумовлені специфікою медичної діяльності. Обробка окремих чутливих даних є не лише допустимою, а й об'єктивно необхідною для досягнення легітимних цілей лікування, діагностики та надання медичної допомоги. Зокрема, відомості про расове або етнічне походження пацієнта можуть мати клінічне значення, оскільки використовуються для врахування особливостей перебігу захворювань, фармакогенетичних відмінностей, прогнозування терапевтичного ефекту та ризиків побічних реакцій. У такому контексті збирання цих даних закладом охорони здоров'я втрачає дискримінаційний характер і набуває функціонального медико-біологічного значення з вектором охорони права на здоров'я пацієнта.

Таким чином, у медичній сфері обробка чутливих персональних даних, включаючи дані про здоров'я, біометричні характеристики та окремі аспекти етнічного походження, допускається в межах спеціального правового режиму, визначеного законом, за умови дотримання принципів цільового використання, мінімізації обсягу даних та забезпечення лікарської таємниці. Це істотно відрізняє сферу охорони здоров'я від інших сфер діяльності людини, у яких обробка таких даних має досить винятковий і значно більш обмежений характер.

Ускладнює вказану ситуацію й те, що зображення пацієнта в медичному контексті одночасно відображає: (а) дані про здоров'я; (б) потенційно біометричні дані (за умови якщо вони обробляються електронними системами розпізнавання облич). Така подвійна правова природа цих зображень спричиняє можливість застосування ширшого арсеналу способів захисту прав пацієнта.

Норми пункт 6 частини 2 статті 7 Закон України «Про захист персональних даних» передбачають виняток з загального правила: обробка дозволена, якщо вона необхідна в цілях охорони здоров'я для встановлення медичного діагнозу, для забезпечення піклування чи лікування або надання медичних послуг, функціонування електронної системи охорони здоров'я за умови, що такі дані обробляються медичним працівником або іншою особою закладу охорони здоров'я (або іншою управненою особою), на яких покладено обов'язки щодо забезпечення захисту персональних даних та поширюється дія законодавства про лікарську таємницю [12].

Таким чином, обробка зображень пацієнтів допускається за сукупності умов: (1) мета – охорона здоров'я, діагностика, лікування; (2) обробка здійснюється особою з визначеним спеціальним правовим статусом (медичним працівником); (3) на працівника поширюється обов'язок лікарської таємниці. Однак, у даних методологічних координатах залишається поза увагою доцільність регламентації розглядуваного роду відносин із множинністю суб'єктного складу.

Привертає увагу також гостра дискусійна проблема співвідношення таких правових категорій як «зображення пацієнта» та «лікарська таємниця». З огляду на зміст статті 40 Основ законодавства України про охорону здоров'я (далі по тексту – Основ) від 19.11.1992 № 2801-XII лікарська таємниця розглядається законодавцем як відомості «про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторону життя громадянина» [13]. Наведена норма містить також окреме імперативне правило за яким медичні працівники «не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків» [13].

Зображення пацієнта, що розкриває інформацію про стан його здоров'я (фотографії уражень, результатів операцій, клінічних проявів захворювань тощо), охоплюється поняттям лікарської таємниці. Розголошення такого зображення без згоди пацієнта є порушенням норм статті 40 Основ. Отже, слід визнати, що поняття «зображення пацієнта» та «лікарська таємниця» не є однопорядковими та тотожними правовими категоріями. Крім цього, їх не можна співставляти як вид та рід.

Норми статті 39¹ Основ окремо встановлюють право пацієнта «на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при його медичному обстеженні» [13]. Це право пацієнта поширюється і на візуальну інформацію – фотографії, відеозаписи, що фіксують стан здоров'я пацієнта.

У цьому ключі окрему увагу слід приділити практиці Європейського суду з прав людини (далі по тексту – ЄСПЛ), яка формує важливі стандарти у сфері права на зображення. Безумовно, рішення ЄСПЛ у справі *Reklos and Davourlis v. Greece* (заява № 1234/05, рішення від 15.01.2009) [7] є ключовим джерелом права для розуміння права на зображення в медичному контексті.

Фабула справи полягала в наступному. Новонароджену дитину заявників було поміщено до стерильного відділення приватної клініки, куди мав доступ лише медичний персонал. Професійний

фотограф, який працював у клініці, сфотографував немовля без згоди батьків. Заявники вимагали передати їм негативи фотографій, однак клініка відмовила. Грецькі суди відхилили позов батьків [7].

ЄСПЛ констатував порушення статті 8 Конвенції [14] (права на повагу до приватного життя) та сформулював принципові правові позиції, які беруться до уваги в сучасній судовій практиці. Так у п. 40 розгляданого судового рішення зазначається: «Право на захист свого зображення є однією з основних складових особистісного розвитку і передбачає право контролювати використання цього зображення. Хоча в більшості випадків право контролювати таке використання передбачає можливість для особи відмовити в публікації свого зображення, воно також охоплює право особи *заперечувати проти запису, зберігання та відтворення зображення* (виділено автором – С.В.) іншою особою» [7].

Більше того, у цьому судовому рішенні наголошено на ключовому принципі: «Ефективний захист права контролювати своє зображення передбачає, у принципі та за обставин цієї справи, *отримання згоди* (виділено автором – С.В.) зацікавленої особи *в момент фотографування* (виділено автором – С.В.), а не лише тоді, коли йдеться про можливу публікацію. Інакше суттєвий атрибут особистості залишався б у руках третьої особи, і зацікавлена особа не мала б контролю над подальшим використанням зображення» [7]. Аналіз справи *Reklos and Davourlis v. Greece* дозволяє виділити наступні правові маяки, на які звертає увагу ЄСПЛ. По-перше, право контролювати зображення виникає *в момент фотографування, а не публікації* (виділено автором – С.В.) зображення. По-друге, згода на фіксацію зображення має бути отриманою до моменту фіксації зображення. По-третє, зберігання одержаного зображення без згоди управленої особи є самостійним правопорушенням. По-четверте, посилення захисту ставиться у залежність від ознаки особливої уразливості суб'єкта [7]. Слід визнати той факт, що пацієнти, які перебувають в уразливому становищі в медичних закладах у повній мірі підпадають під матрицю означених ЄСПЛ правових маяків. Саме тому існує доцільність екстраполювати ці правові маяки на розглядувані відносини з пацієнтом.

У рішенні ЄСПЛ у справі *Von Hannover v. Germany* (заява № 59320/00, рішення від 24.06.2004) [15] сформовано критерії балансування права на приватність та свободи вираження поглядів. Варто звернути увагу на те, що у п. 59 рішення ЄСПЛ у справі *Von Hannover v. Germany* зазначено: «Хоча свобода вираження поглядів поширюється й на публікацію фотографій, це сфера, в якій захист прав та репутації інших набуває особливого значення. Ця справа стосується не поширення ідей, а зображень, що містять дуже особисту або навіть інтимну інформацію про особу» [15].

У той же час ЄСПЛ сформулював наступні критерії для оцінки правомірності публікації зображень: 1) Чи здійснює інформація внесок у дебати, що становлять загальний інтерес? 2) Яка роль зображеної особи – чи має вона статус публічної особи? 3) Яка попередня поведінка особи щодо медіа? 4) Який зміст, форма та наслідки публікації зображення? 5) За яких обставин було отримано зображення? [15] З огляду на наведене, більшість пацієнтів не є публічними особами, тому їхні зображення не можуть поширюватися з посиланням на таку оціночну категорію, як «суспільний інтерес». Публікація клінічних фотографій «до і після» без згоди пацієнта (яка не є публічною особою) не робить внеску в «дебати, що становлять загальний інтерес» у розумінні практики ЄСПЛ.

Враховуючи зміст п. 65 рішення ЄСПЛ у справі *Von Hannover v. Germany*, (що ґрунтується на наступних рішеннях ЄСПЛ: *mutatis mutandis*, *Campmany y Diez de Revenga and Lopez Galiacho Perona v. Spain* (dec.), no. 54224/00, ECHR 2000-XII; *Julio Bou Gibert and El Hogar Y La Moda J.A. v. Spain* (dec.), no. 14929/02, 13 May 2003) публікація клінічних фотографій «до і після» без згоди пацієнта-публічної особи не може вважатися такою, що сприяє будь-яким публічним дебатам, що становлять загальний інтерес для суспільства, незважаючи на те, що заявник відомий громадськості. Тобто, критерій дебатів, що становить загальний інтерес не можливо застосовувати до публічної особи без межі. Має бути обґрунтовано, що публікація зображень пацієнта-публічної особи була здійснена з метою, яка має значення для суспільства. Наприклад, у випадку коли публікуються зображення пацієнта-публічної особи (політичного діяча), який приймає важливі рішення, що мають вплив на суспільство.

Рішення ЄСПЛ у справі *Z v. Finland* (заява № 22009/93, рішення від 25.02.1997) [16] є фундаментальним джерелом права щодо розуміння конфіденційності медичних даних та захисту права на них. З означеного судового рішення випливає наступне. Під час кримінального провадження проти чоловіка заявниці (обвинуваченого у зґвалтуванні) суд зобов'язав її лікарів надати свідчення про її ВІЛ-статус. Медичні записи заявниці було вилучено та включено до матеріалів справи. Суд обмежив конфіденційність матеріалів справи десятима роками. Крім цього, апеляційний суд у своєму рішенні розкрив повне ім'я заявниці та її ВІЛ-статус [16].

У цьому рішенні ЄСПЛ прийшов до висновку: «Захист персональних даних, особливо медичних даних, має фундаментальне значення для здійснення особою права на повагу до приватного та сімейного життя, гарантованого статтею 8 Конвенції. Дотримання конфіденційності медичних даних є життєво важливим принципом у правових системах усіх Договірних Сторін Конвенції» [16]. Зі змісту п. 95 рішення ЄСПЛ у справі *Z v. Finland* можна зробити висновок, що право на повагу до приватного та сімейного життя може бути належним чином реалізоване лише у разі належного захисту персональних даних (медичних даних) особи.

При цьому ЄСПЛ у згаданому судовому рішенні наголосив на системному значенні конфіденційності: «Без такого захисту особи, які потребують медичної допомоги, можуть утримуватися від

розкриття інформації особистого та інтимного характеру, необхідної для отримання належного лікування, і навіть від звернення за такою допомогою, тим самим ставлячи під загрозу власне здоров'я та, у випадку інфекційних захворювань, здоров'я громади» [16]. По суті, реалізація права на повагу до приватного та сімейного життя особи або декількох осіб ставиться у залежність від стану захисту персональних даних (медичних даних) особи. Аналіз справа *Z v. Finland* свідчить про те, в ній фіксуються наступні правові маяки для судової практики. По-перше, право на медичні дані потребує найвищого рівня превентивної охорони та захисту в системі права. По-друге, самі по собі рівень захисту та конфіденційність персональних медичних даних є, крім іншого, передумовою довіри осіб до медичної системи та реалізації її прав. По-третє, порушення права на конфіденційність може спричинити не лише індивідуальні наслідки для пацієнта але й системні колективні наслідки для громадського здоров'я в суспільстві. По-четверте, будь-які цілі, навіть легітимні цілі (як то в рамках кримінального провадження), не виправдовують необмежене, необгрунтоване розкриття медичних даних про особу. В останньому випадку ЄСПЛ правильно наголошує на досягненні справедливого балансу між інтересом, що забезпечує легітимну мету, з однієї сторони, та інтересами сторони (третьої особи) у збереженні конфіденційності таких даних, з іншої сторони. Важливим є те, у п. 99 Рішення ЄСПЛ у справі *Z v. Finland* сформовані критерії, від яких залежить згаданий баланс: 1) характер інтересів особи; 2) серйозність інтересів особи; 3) серйозність втручання. За ради справедливості слід відзначити, що останні два критерії є оціночними поняттями, що розмиває чіткість застосування таких критеріїв та створює можливість для зловживання правом. Адже не зрозуміло, яка методика надасть можливість визначити серйозність інтересу або втручання.

На ряду із цим існує й альтернативна позиція стосовно особливостей правового регулювання цифрового медичного середовища. У цьому ключі викликає інтерес Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування телемедицини» від 09.08.2023 № 3301-IX [17], в якому визначається телемедицина як «комплекс дій, технологій і заходів, що застосовуються при наданні медичної допомоги з використанням засобів телекомунікації» (ст. 35⁶ Основ законодавства про охорону здоров'я в редакції Закону № 3301-IX).

Відеоконсультації створюють певні ризики для превентивної охорони та захисту права на зображення: відеозапис консультації фіксує зображення пацієнта; запис може зберігатися як частина медичної документації; існує ризик несанкціонованого доступу до записів через відсутність чітких імперативних нормативних вимог до зберігання такого роду інформації. Думається, що запис телемедичної консультації потребує окремої згоди пацієнта, яка формується з врахуванням: (1) згоди на запис телемедичної консультації; (2) сформованої чіткої мети зберігання запису телемедичної консультації; (3) визначеного строку зберігання запису телемедичної консультації; (4) визначеного кола осіб, які мають право використовувати запис телемедичної консультації та межі такого права; (5) умов знищення запису телемедичної консультації.

Електронна система охорони здоров'я (ЕСОЗ) функціонує в Україні з 01.03.2019 [18]. ЕСОЗ містить електронні медичні записи, які можуть включати візуальну інформацію – зображення результатів досліджень, клінічні фотографії тощо. Згідно з інформацією на офіційному сайті ЕСОЗ, у ЕСОЗ забезпечується безпека персональних та медичних даних пацієнтів через: розмежування доступу на основі ролей ідентифікованих та автентифікованих суб'єктів (користувачів); відокремлене зберігання персональних та медичних даних пацієнта; журналювання дій користувачів [18]. Водночас включення зображень пацієнта до електронної медичної картки потребує: інформованої згоди на фіксацію зображення; інформування про включення його до ЕСОЗ; роз'яснення щодо кола осіб з потенційним доступом.

Окремою проблемою є публікація медичними працівниками клінічних фотографій у соціальних мережах. Відповідна практика поширена для демонстрації результатів лікування (фотографії «до і після» в пластичній хірургії, стоматології, дерматології тощо). Не можливо заперечити того факту, що така публікація без згоди пацієнта порушує одночасно: статтю 307 ЦК України (право на згоду при зйомці); статтю 308 ЦК України (право на згоду при поширенні); статтю 7 Закону «Про захист персональних даних» (заборона обробки даних про здоров'я); статтю 40 Основ законодавства про охорону здоров'я (лікарська таємниця).

Не можливо заперечити те, що у разі порушення права на зображення в медичній сфері пацієнт має можливість застосувати ефективні способи захисту права, що окреслені статтею 16 ЦК України: 1) визнання права (п. 1 ч. 2 ст. 16 ЦК України) – пацієнт має право звернутися до суду з вимогою визнати його право контролювати використання власного зображення; 2) припинення дії, яка порушує право (п. 3 ч. 2 ст. 16 ЦК України) – пацієнт управнений вимагати заборонити подальше використання зображення – видалити публікації, припинити демонстрацію зображення тощо; 3) відновлення становища, яке існувало до порушення (п. 4 ч. 2 ст. 16 ЦК України) – пацієнт управнений сформулювати вимогу щодо видалення зображення з усіх носіїв, знищення копії; 4) відшкодування моральної шкоди (п. 9 ч. 2 ст. 16 ЦК України) [2].

Окремо варто звернути увагу на те, що у статті 23 ЦК України фіксується право на відшкодування моральної шкоди, завданої порушенням особистих немайнових прав [2]. Моральна шкода при порушенні права на зображення в медичному контексті може бути особливо значною через: розкриття інформації про стан здоров'я; втрату довіри до медичного працівника; психологічні страждання від публічного

оприлюднення зображень пацієнта або частин його тіла. Про значний розмір відшкодування моральної шкоди у цій категорії справ свідчать судові рішення ЄСПЛ. Наприклад, у справі *Reklos and Davourlis v. Greece* (2009) ЄСПЛ присудив заявникам 8 000 євро відшкодування немайнової шкоди [7].

Висновки. У процесі дослідження автор прийшов до наступних висновків.

Право на зображення пацієнта в цифровому медичному середовищі має комплексну правову природу та «багаторівневу» структуру. Воно водночас виступає особистим немайновим правом та правомочністю права на повагу до приватного життя, а також окреслює вид даних про стан здоров'я та потенційно біометричні дані. Такий стан зумовлює підвищені вимоги до механізму охорони та захисту прав на регламентаційній та функціонально-організаційній стадіях, де мають враховуватися як цивільно-правові так і спеціальні медико-правові форми, способи, заходи, засоби захисту права.

Норми статей 307-308 ЦК України у системному зв'язку із Законом України «Про захист персональних даних» та Основами законодавства України про охорону здоров'я не фіксують презумпції згоди на зйомку в закладах охорони здоров'я. Натомість міжнародні етичні стандарти, зокрема Керівництво 10 Міжнародних етичних рекомендацій CIOMS/BOOЗ (2016), допускають можливість звільнення від необхідності надання інформованої згоди за виняткових обставин з врахуванням трьох оціночних критеріїв. Наведені критерії можуть застосовуватися й до фіксації зображення пацієнта, коли інший спосіб валідації результатів є об'єктивно неможливим, за умов застосування належних заходів знеособлення та захисту персональних даних та дотримання принципів добросовісності, справедливості та розумності, що окреслені ст. 3 ЦК України.

Особливу увагу заслуговує застосування винятку ч. 2 ст. 308 ЦК України (оплачуване позування) у медичній сфері. Правовий режим використання зображень пацієнтів суттєво залежить від мети: наукове використання навіть за наявності ознак оплачуваного позування, потребує дотримання додаткових етичних вимог щодо знеособлення зображень та отримання окремої інформованої згоди на участь у дослідженні, тоді як використання зображення з комерційною метою може здійснюватися в межах ч. 2 ст. 308 ЦК України, з використанням договірних конструкцій оплачуваного позування. Незалежно від мети використання, зображення пацієнта в контексті медичного втручання може містити конфіденційну інформацію про стан здоров'я, яка є конфіденційною в силу вказівки закону. Використання таких зображень у спосіб, що дозволяє ідентифікувати особу та її медичний стан ґрунтується на фактичній підставі - згоді пацієнта на розголошення конфіденційної інформації про здоров'я. При чому факт «оплачуваного позування» не має кваліфікуючого значення.

У разі укладення окремого договору між пацієнтом та лікарем-науковцем щодо використання зображення для наукової роботи, а фіксація зображення здійснювалася з використанням обладнання закладу охорони здоров'я, останній може мати права на зображення як на службові твори. При цьому норма ст. 429 ЦК України не розповсюджується на пацієнта, адже він не є працівником закладу охорони здоров'я. Заради усунення спору про майнові права з роботодавцем, лікар-науковець повинен отримувати відповідну згоду пацієнта з врахуванням того, що такі майнові права можуть належати йому та роботодавцю спільно (якщо інше не визначеного договором між ними) у розумінні змісту частини 2 статті 429 ЦК України.

У п. 99 Рішення ЄСПЛ у справі *Z v. Finland* сформовані критерії (серйозність інтересів та серйозність втручання) від яких залежить баланс між інтересом, що забезпечує легітимну мету, з однієї сторони, та інтересами сторони (третьої особи) у збереженні конфіденційності таких даних, з іншої сторони. Вони мають оціночний характер, що розмиває чіткість їх застосування та створює ризики для зловживання правом.

У наведених теоретико-методологічних координатах вимальовуються контури для удосконалення законодавства, що окреслює форм реалізації права на зображення та особливості реалізації механізму охорони та захисту прав пацієнтів у наступному ключі: 1) розглянути доцільність доповнення статті 307 ЦК України нормою, яке б регламентувало особливий порядок отримання згоди на зйомку в закладах охорони здоров'я, що враховує уразливе становище пацієнта; 2) розглянути доцільність деталізації на рівні спеціального закону вимоги до форми та змісту згоди на фото- та відеофіксацію пацієнтів, включаючи обов'язкові реквізити: мету, спосіб використання, строк зберігання, умови відкликання згоди пацієнта; 3) розглянути доцільність запровадження на рівні законодавства про телемедицину окремого правового режиму для відеозаписів консультацій, включаючи 5 вимог до інформованої згоди пацієнта, що наведені вище; 4) розглянути доцільність застосування стандартів GDPR [19] щодо визначення біометричних даних та оцінки впливу на захист даних (DPIA) для медичних інформаційних систем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 05.11.2025).
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 05.11.2025).
3. Козинцев А. О. Цивільно-правове регулювання зобов'язальних інформаційних відносин: монографія. К.: Алерта. 2016. 582 с. С. 435-534.

4. Shirley Maria de Araújo-Passos, Waldeyde Magalhães dos Santo, George Luc Augusto Trindade da Silva, Isabela Cristina de Miranda Gonçalves The ethical and legal aspects of image publications of patients: an integrative literature review. *Journal of Psychology & Clinical Psychiatry*. 2018. № 6. P. 705-709.
5. Alix C. Heugas Protecting image rights in the face of digitalization: A United States and European analysis. *World Intellectual Prop.* 2021. № 24. P.344–367. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/jwip.12194>
6. I. Pamungkas, Dwi Hapsari Retnaningrum, Setya Wahyudi Legal Protection of Patients' Rights on the Recording Action Camerating or Photographing in the *Hospital*. *Jurnal Impresi Indonesia*. Vol. 4 No. 5 (2025). P. 17763-1771.
7. Case of *Reklos and Davourlis v. Greece* (Application no. 1234/05) : Judgment of the European Court of Human Rights, 15 January 2009. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90617> (дата звернення: 05.11.2025).
8. Офіційний вебпортал парламенту України. Етичний кодекс лікаря України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001748-09#Text> (дата звернення: 23.11.2025).
9. Міжнародні етичні рекомендації щодо досліджень, пов'язаних із здоров'ям, за участю людей / Рада міжнародних організацій медичних наук (CIOMS) у співпраці з ВООЗ. Женева, 2016. Переклад українською мовою, 2018. С. 44. URL: <https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/cioms.pdf> (дата звернення: 23.11.2025).
10. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики : постанова Кабінету Міністрів України від 02 березня 2016 р. № 285. – Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.11.2025).
11. Вавженчук С. Я. Договірне право : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2011. 584 с. С. 22.
12. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. Ст. 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення: 05.11.2025).
13. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення: 05.11.2025).
14. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнародний документ від 04.11.1950. Ратифіковано Законом України від 17.07.1997 № 475/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 5.11.2025).
15. Case of *Von Hannover v. Germany* (Application no. 59320/00) : Judgment of the European Court of Human Rights, 24 June 2004. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61853> (дата звернення: 05.11.2025).
16. Case of *Z v. Finland* (Application no. 22009/93) : Judgment of the European Court of Human Rights, 25 February 1997. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58033> (дата звернення: 05.11.2025).
17. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування телемедицини : Закон України від 09.08.2023 № 3301-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 45. Ст. 399. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3301-20> (дата звернення: 05.11.2025).
18. Як захищені персональні та медичні дані пацієнтів в ЕСОЗ. *Офіційний сайт ЕСОЗ*. 26.08.2022. URL: <https://ehealth.gov.ua/2022/08/26/yak-zahyshheni-personalni-ta-medychni-dani-patsiyentiv-v-esoz/> (дата звернення: 05.11.2025).
19. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation). Official Journal of the European Union. L 119. 04.05.2016. P. 1–88. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj> (дата звернення: 5.11.2025).

REFERENCES:

1. Konstytutsiia Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996 roku № 254k/96-VR. (1996). [The Constitution of Ukraine: Law of Ukraine of June 28, 1996 No. 254k/96-VR]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 30, Art. 141. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp> [in Ukrainian].
2. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku № 435-IV. (2003). [Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine of January 16, 2003 No. 435-IV]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 40–44, Art. 356. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].
3. Kodynets, A. O. (2016). Tsyvilno-pravove rehulivannia zoboviazalnykh informatsiinykh vidnosyn. [Civil law regulation of obligatory information relations]. Kyiv: Alerta, 582 p., pp. 435–534. [in Ukrainian].
4. de Araújo-Passos, S. M., Magalhães dos Santos, W., Trindade da Silva, G. L. A., & Gonçalves, I. C. de M. (2018). The ethical and legal aspects of image publications of patients: an integrative literature review. *Journal of Psychology & Clinical Psychiatry*, 6, 705–709. [in English].
5. Heugas, A. C. (2021). Protecting image rights in the face of digitalization: A United States and European analysis. *Journal of World Intellectual Property*, 24, 344–367. Retrieved from: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/jwip.12194> [in English].

6. Pamungkas, I., Retnaningrum, D. H., & Wahyudi, S. (2025). Legal protection of patients' rights on the recording action camerating or photographing in the hospital. *Jurnal Impresi Indonesia*, 4(5), 1763–1771. [in English].
7. Case of *Reklos and Davourlis v. Greece* (Application No. 1234/05). (2009). *Judgment of the European Court of Human Rights*, January 15, 2009. Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90617> [in English].
8. Etychnyi kodeks likaria Ukrainy. (2009). [Ethical Code of the Doctor of Ukraine]. *Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001748-09#Text> [in Ukrainian].
9. International ethical guidelines for health-related research involving humans. (2016). *Rada mizhnarodnykh orhanizatsii medychnykh nauk (CIOMS) u spivpratsi z Vsesvitnoi orhanizatsiieiu okhorony zdorovia. [Ukrainian translation, 2018]*. Geneva, p. 44. Retrieved from: <https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/cioms.pdf> [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia litsenziinykh umov provadzhennia hospodarskoi diialnosti z medychnoi praktyky : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 2 bereznia 2016 roku № 285. (2016). [On approval of Licensing conditions for conducting economic activity in medical practice]. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
11. Vavzhenchuk, S. Ya. (2011). *Dohovirne pravo. [Contract law]*. Kyiv: KNEU, 584 p., p. 22. [in Ukrainian].
12. Pro zakhyst personalnykh danykh : Zakon Ukrainy vid 1 chervnia 2010 roku № 2297-VI. (2010). [On Personal Data Protection: Law of Ukraine of June 1, 2010 No. 2297-VI]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 34, Art. 481. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> [in Ukrainian].
13. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia : Zakon Ukrainy vid 19 lystopada 1992 roku № 2801-XII. (1992). [Fundamentals of Ukrainian legislation on health care]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 4, Art. 19. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> [in Ukrainian].
14. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. (1950). Ratified by the Law of Ukraine of July 17, 1997 No. 475/97-VR. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 [in English].
15. Case of *Von Hannover v. Germany* (Application No. 59320/00). (2004). *Judgment of the European Court of Human Rights*, June 24, 2004. Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61853> [in English].
16. Case of *Z v. Finland* (Application No. 22009/93). (1997). *Judgment of the European Court of Human Rights*, February 25, 1997. Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58033> [in English].
17. Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo funktsionuvannia telemedytsyny : Zakon Ukrainy vid 9 serpnia 2023 roku № 3301-IX. (2023). [On amendments to certain legislative acts of Ukraine regarding the functioning of telemedicine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 45, Art. 399. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3301-20> [in Ukrainian].
18. Yak zakhyshcheni personalni ta medychni dani patsientiv v ESOZ. (2022). [How patients' personal and medical data are protected in the eHealth system]. *Official website of eHealth of Ukraine*, August 26, 2022. Retrieved from: <https://ehealth.gov.ua/2022/08/26/yak-zahyshheni-personalni-ta-medychni-dani-patsiyentiv-v-esoz/> [in Ukrainian].
19. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation). (2016). *Official Journal of the European Union*, L 119, 1–88. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj> [in English].

Стаття надійшла до редакції: 10.11.2025

УДК 347.736:174

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-19-31-40

Бісюк Олена Сергіївна,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри публічного та європейського права,

директор Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та права

ПЗВО «Київський міжнародний університет»

legally.sunrise@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-1570-2721

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ТА БЕЗСТОРОННІСТЬ АРБІТРАЖНОГО КЕРУЮЧОГО: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА УКРАЇНСЬКА ПРАКТИКА

Стаття присвячена комплексному доктринальному дослідженню принципів незалежності та безсторонності арбітражного керуючого як фундаментальних засад його професійної діяльності в процедурах банкрутства

Випуск 19. 2025

© О.С.Бісюк, 2025